

Waardenkaart Mobiliteit

Welke waarden liggen ten grondslag aan opvattingen over mobiliteit?

Zorg & empathie

Verkeersdeelnemers zijn veilig

- Het ontwerp van infrastructuur en vervoermiddelen bevordert de veiligheid van verkeersdeelnemers.
- Verkeerslessen en rijexamens bevorderen veilig verkeersgedrag.
- Goed verlichte bushaltes en fietspaden vergroten het veiligheidsgevoel.

VEILIGHEID

Mobiliteit beïnvloedt de gezondheid van mensen

- Lichamelijke inspanning bevordert de fysieke en mentale gezondheid, zoals bij lopen en fietsen.
- Reizen geeft mensen een moment van ontspanning en rust in de dagelijkse hectiek van het bestaan.
- Vermindering van uitstoot van schadelijke stoffen door verkeer beperkt gezondheidsklachten.

GEZONDHEID

Mobiliteit verhoogt de kwaliteit van leven

- Mobiliteit is een voorwaarde voor actieve deelname aan de samenleving.
- Mensen onderhouden hun sociale relaties door te reizen en familie en vrienden te bezoeken.
- De mogelijkheid om te reizen geeft ouderen en mensen met een beperking grip op hun leven.
- Comfortabele auto's en treinen, en aantrekkelijk ingerichte stations maken reizen aangenaam.
- Reismogelijkheden vergroten ontplooiingskansen en bieden toegang tot banen en voorzieningen.
- Dankzij mobiliteit ontdekken volwassenen en kinderen hun omgeving en verbreden ze hun horizon.

WELZIJN

ONTPLOOIING

Rechtvaardigheid & wederkerigheid

Ieder mens heeft recht op mobiliteit

- Mobiliteit is een voorwaarde om op gelijke voet deel te nemen aan de samenleving.
- Alle verkeersdeelnemers, zoals automobilisten en fietsers, hebben gelijke rechten in het verkeer.
- Door subsidiëring is openbaar vervoer een volwaardige reismogelijkheid naast de auto.
- Ook mensen met een beperking zijn mobiel, bijvoorbeeld dankzij toegankelijk openbaar vervoer.

GELIJKHEID

De lusten en lasten van mobiliteit zijn naar verhouding verdeeld

- Gebruikers van infrastructuur dragen naar verhouding bij aan de kosten, zoals bij kilometerheffing.
- Mensen die meebetalen aan collectief vervoer zoals tram of bus, plukken hier ook de vruchten van.
- Investeringen in weg en openbaar vervoer zijn in verhouding met het aantal gebruikers.
- Mensen houden in hun reisgedrag rekening met consequenties voor milieu en komende generaties.

PROPORTIONALITEIT

Mobiliteitskeuzes maximaliseren het nut voor de samenleving

- Mobiliteit is als 'smeerolie van de economie' cruciaal voor economische groei.
- Goede (fiets)infrastructuur en openbaar vervoer helpen steden en regio's beter functioneren.
- Mobiliteitsmanagement bevordert de bereikbaarheid en vermindert reistijdverlies.

NUT

Loyaliteit & trots

Mobiliteit verbreedert

- Door hun manier van reizen ontwikkelen reizigers een gemeenschappelijke manier van leven.
- Een vervoermiddel vormt de basis voor een gemeenschap, zoals bij een Harley- of Keverclub.
- Een hoogwaardig openbaar vervoernetwerk in de stad of een glimmende oldtimer maakt trots.
- Met een innovatief verkeerssysteem loopt een stad voorop.

GEMEENSCHAP

TROTS

Mobiliteit geeft uitdrukking aan identiteit

- Een vervoermiddel drukt een overtuiging uit, denk aan elektrische auto's van een 'groen' bedrijf.
- De relatie met een vervoermiddel is persoonlijk, zoals een retro scooter bij iemands karakter past.
- Reisgedrag vormt identiteiten, zoals de kosmopoliet en trucker die zich thuisvoelen onderweg.
- De inrichting van verkeerssystemen geeft steden eigen sfeer en karakter, zoals tram of watertaxi.

EIGENHEID

Mobiliteit en infrastructuur vergen ordening

Respect voor autoriteit

- ORDE**
 - Overheden ordenen verkeer en ruimte met infrastructuurnetwerken en verkeerssystemen.
 - Infrastructuur wordt zorgvuldig ingepast in het landschap met oog voor natuur en milieu.
 - Aanleg en onderhoud van infrastructuur zijn verdeeld over verschillende overheden.
 - Verkeersregels sturen verkeersgedrag.
- HIERARCHIE**
 - Het Rijk is verantwoordelijk voor hoofdwegen, provincies en gemeenten voor onderliggende wegen.
 - De overheid bepaalt in aanbesteding de kwaliteit van infrastructuur en openbaar vervoer.

Mobiliteit geeft status

- STATUS**
 - Een hippe fiets of een dure sportauto verhogen de sociale status.
 - Hoogwaardige infrastructuur geeft steden status, zoals een hogesnelheidslijn voor een stad.
 - Bestuurders tonen leiderschap door het aanleggen van imposante infrastructuur, zoals een metro.
 - Reisgedrag weerspiegelt sociale status, zoals verre reizen die staan voor avontuurlijk leven.

Zuiverheid & schoonheid

In mobiliteit komt volmaaktheid en beheersing tot uiting

- PERFECTIE**
 - Een perfecte reis zonder haperingen voelt als een vorm van volmaaktheid.
 - Verkeerssystemen en vervoermiddelen weerspiegelen het streven naar innovatie.
 - Verkeer stroomt als het bloed door een gezond lichaam, zonder infarcten.
 - Technologische ontwikkeling vervolmaakt de auto als een verlengstuk van het lichaam.
- PRACHT**
 - Voertuigen en infrastructuur weerspiegelen esthetische perfectie, zoals de vorm van een sportauto.
 - Reizen leidt tot mooie ervaringen, zoals uitzicht op imposante steden of berglandschappen.
 - Ongemotoriseerd reizen, zoals zeilen, demonstreert de kracht en inventiviteit van de mens.
- MATIGHEID**
 - Sober en efficiënt reizen voorkomt energieverstopping en ontziet het milieu.
 - Het beperken van reislust is een uiting van zelfbeheersing en zuinigheid.
 - Een deeleconomie maakt meer mobiliteit met minder middelen mogelijk.
 - Ruimtelijke ordening gericht op nabijheid van wonen, werken en voorzieningen beperkt het reizen.

Mobiliteit geeft mensen vrijheid

Vrijheid

- AUTONOMIE**
 - Mensen zijn vrij om te reizen met een vervoermiddel naar eigen keuze.
 - Eigen vervoer vergroot de flexibiliteit van het reisgedrag en helpt activiteiten te combineren.
 - Een regelarm verkeersontwerp, zoals 'shared space' maakt verkeersdeelnemers zelfredzaam.
 - Een vervoermiddel geeft een gevoel van geborgenheid, de auto als tweede huiskamer.
 - Bewoners en ondernemers hechten aan het gebruik van de parkeerplaats voor hun deur.
- ONGEREMDHEID**
 - Hard rijden en controle over veel pk's geeft een gevoel van opwinding.
 - Ongehinderd reizen geeft een gevoel van vrijheid, zoals rijden over lege wegen.
 - Een vervoermiddel is een uiting van rebellie, zoals een opgevoerde brommer.
 - Mensen zijn vrij om overal hun auto te parkeren.

Toelichting

Deze Waardenkaart Mobiliteit geeft een overzicht van de waarden die ten grondslag liggen aan de opvattingen die mensen hebben over mobiliteit. Met mobiliteit bedoelen we op deze kaart de verplaatsing van mensen en hoe beleidsmakers deze verplaatsingen sturen. Achter elke waarde staan een of meer toelichtende zinnen die het ideaalbeeld beschrijven van degene die de waarde ervaart. De voorbeelden in deze zinnen zijn niet uitputtend.

Over de hele kaart genomen geven de voorbeelden in de zinnen een volledig beeld van mobiliteit. Deze kaart is gemaakt in opdracht van Windesheim, CROW-KpVV, Planbureau voor de Leefomgeving en de Radboud Universiteit. De kaart is het resultaat van literatuuronderzoek en drie denksessies met deskundigen. Wij bedanken alle deskundigen voor hun bijdrage.

Wat is de Waardenkaart Mobiliteit?

De Waardenkaart Mobiliteit geeft een overzicht van waarden die ten grondslag liggen aan de opvattingen die mensen hebben over mobiliteit.

Waarom deze Waardenkaart Mobiliteit?

Mensen hebben uiteenlopende opvattingen over mobiliteit. Allerlei onderliggende waarden spelen daarbij een rol. Zo is 'bereikbaarheid' nu bijvoorbeeld een belangrijk uitgangspunt van mobiliteitsbeleid. Veel mensen zien mobiliteit als 'smeermiddel van de economie'. Zij vinden dat het verkeer vooral moet kunnen doorstromen. Voor anderen is 'status' heel belangrijk in het denken over mobiliteit. Zij hechten aan hun auto, of kiezen juist voor de fiets om uiting te geven aan hun milieubewuste levensstijl. In discussies over verkeer en vervoer is het lastig de variëteit aan opvattingen over mobiliteit te herkennen en te begrijpen. De Waardenkaart Mobiliteit is gemaakt als een analyse-instrument om deze veelkleurigheid in beeld te brengen.

Wat bedoelen we op deze Waardenkaart met 'mobiliteit'?

Met mobiliteit bedoelen we op deze kaart de verplaatsing van mensen en hoe beleidsmakers deze verplaatsingen sturen. We verstaan hieronder het hele spectrum van collectieve voorzieningen van infrastructuur tot openbaar vervoer en individuele vervoersvormen, van lopen en fietsen tot gemotoriseerd vervoer zoals de auto en motor. De Waardenkaart geeft de variëteit aan opvattingen over mobiliteit weer van individuen, beleidsmakers, wetenschappers, vervoerders en belangenverenigingen.

Wat bedoelen we op deze Waardenkaart met 'waarden'?

Waarden zijn diepgevoelde voorkeuren, idealen, wensbeelden en principes die mensen nastrevenwaardig vinden. Op de Waardenkaart Mobiliteit staan achttien waarden die de grondslag vormen voor opvattingen van mensen over mobiliteit.

Waarden zijn abstracte begrippen die in een concrete situatie betekenis krijgen. Zo geeft een waarde als 'eigenheid' uitdrukking aan de manier waarop mobiliteit een vorm van zelfexpressie is. Mobiliteit draagt zo bij aan het vormen van identiteiten. De waarde 'eigenheid' is bijvoorbeeld herkenbaar in de opvatting dat een elektrische auto past bij een milieubewuste levensstijl, of in het idee dat een uitgebreid tram- of metronetwerk hoort bij een grote stad. Om de betekenis van de waarden duidelijk te maken, staan achter elke waarde een of meerdere toelichtende zinnen. Deze zinnen beschrijven een ideaalbeeld van degene die aan de waarde hecht. Het zijn opvattingen waarin de waarde tot uitdrukking komt.

Wat zijn de zes morele fundamenteen?

De achttien waarden die ten grondslag liggen aan opvattingen over mobiliteit hebben we ingedeeld aan de hand van zes morele fundamenteen. Deze indeling is gebaseerd op de waardentheorie van de Amerikaanse moraalpsycholoog Jonathan Haidt. Morele fundamenteen zijn volgens Haidt basale ethische intuïties die aanwezig zijn in ieder mens. Het onderscheid in zes morele fundamenteen helpt om de variëteit aan waarden en opvattingen over mobiliteit beter te duiden en te begrijpen.

Zorg & empathie

Het morele fundament van zorg & empathie vormt de basis voor inlevingsvermogen in anderen en een afkeer van wreedheid. Het is herkenbaar in de drang om te zorgen voor kwetsbare bevolkingsgroepen of voor kwetsbare ruimtelijke kwaliteit. De wil om te voorkomen dat een ander kwaad wordt aangedaan, pijn leidt of ander ongemak ervaren moet is de drijvende kracht van dit morele fundament. Zoals mobiliteit die de kwaliteit van leven verhoogt.

Rechtvaardigheid & wederkerigheid

Het morele fundament van rechtvaardigheid & wederkerigheid vormt de basis voor oordelen over onderlinge verhoudingen tussen mensen. Het betreft bijvoorbeeld het gevoel van oneerlijkheid over de verschillen in reismogelijkheden die mensen hebben in de bereikbaarheid van gebieden. De morele weging kan uitvallen in de richting van rechtvaardigheid als gelijkheid en in de richting van wederkerigheid ('voor wat hoort wat'). Rechtvaardigheid betreft onder meer het recht van mensen op mobiliteit als voorwaarde om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Loyaliteit & trots

Het morele fundament van loyaliteit & trots vormt de basis voor een gevoel van verbondenheid met mensen uit de eigen kring. Het is herkenbaar in de diepgewortelde neiging van mensen om zich bij een groep aan te sluiten, gecultiveerd in de

gemeenschap van een streek, de natie of een vereniging. Trouw aan verworvenheden en trots op eigenheid en identiteit, zoals de Nederlander en zijn fiets, zijn nauw verbonden met dit morele fundament.

Respect voor autoriteit

Het morele fundament van respect voor autoriteit vormt de basis voor een gevoel van gezagsgetrouwheid en acceptatie van leiderschap. Het is een morele houding van ontzag voor de overheid, waarin instituties als onmisbare bouwstenen van de samenleving gelden. Hiermee verbonden zijn orde en hiërarchie, zoals verankerd in wet- en regelgeving over de ruimtelijke inrichting en in de taakverdeling tussen rijksoverheid en decentrale overheden. Het is ook herkenbaar in de symbolische waarde van mobiliteit, als uiting van de maatschappelijke status.

Zuiverheid & schoonheid

Het morele fundament van zuiverheid & schoonheid vormt de basis voor abstracte principes, beginselen en overtuigingen. Dit fundament is gebaseerd op het streven naar schoonheid en perfectie en doet een appèl op idealen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het cultiveren van ontwikkeling en volmaaktheid, weerspiegelt in de kwaliteit van vervoermiddelen en infrastructuur, en het vermogen tot matigheid zoals beheersing van de reislust.

Vrijheid

Het morele fundament van vrijheid is geworteld in een voorkeur voor de eigen individuele vrijheid en die van anderen. Het is een grondhouding waarin autonoom in het leven staan een ethische keuze is, die gepaard gaat met een neiging tot verzet tegen inmenging van buitenaf. Het is herkenbaar in afkeer van allerlei vormen van dominantie en een negatieve houding ten opzichte van hiërarchie en bureaucratie. Bij mobiliteit gaat het bijvoorbeeld om de mogelijkheid vrij en ongehinderd te kunnen reizen.

Hoe kun je de Waardenkaart Mobiliteit gebruiken?

De Waardenkaart Mobiliteit is een analyse-instrument. Op de kaart zijn achter elke waarde een of meerdere opvattingen te vinden. De waarden die inhoudelijk bij elkaar horen staan onder een samenvattende zin weergegeven. Voor vergelijkbare opvattingen over mobiliteit kun je hiermee de achterliggende waarde opsporen.

Voorbeeld: Opvattingen over mobiliteitsmanagement

Sinds eind jaren negentig gebruiken beleidsmakers mobiliteitsmanagement om stedelijke regio's bereikbaar te houden. Beleidsmakers proberen door beïnvloeding van reisgedrag beter gebruik te maken van de (weg)capaciteit. Een voorbeeld is de overheid die automobilisten stimuleert om het reizen (in de spits) te beperken. Voor- en tegenstanders denken verschillend over de effectiviteit hiervan. Welke waarden liggen ten grondslag aan deze opvattingen?

In de opvatting dat mobiliteitsmanagement een goed instrument is zijn drie waarden herkenbaar. De concentratie van verkeer op bepaalde wegen en in de spits leidt tot files en beperkt de bereikbaarheid van stedelijke regio's. Met mobiliteitsmanagement kan dit probleem vermeden worden. De waarde nut is hierin herkenbaar. Mobiliteitsmanagement zorgt voor een beter gebruik van de beschikbare wegcapaciteit en vermindert reistijdverlies. Een vlotte doorstroming wordt gezien als bijdrage aan economische groei. De waarde orde is herkenbaar in de betere verdeling van verkeersstromen over het wegennet. Tot slot ligt de waarde perfectie ten grondslag aan de opvatting dat mobiliteitsmanagement bijdraagt aan een vloeiend functionerend verkeerssysteem zonder opstoppingen of verkeersinfarcten.

